УДК 32.019

ІНТЕРНЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

***Денисюк С. Г.*©**

Докторант кафедри політичних наук НПУ імені М. П. Драгоманова

Проаналізовані місце і роль Інтернету та Інтернет-технологій у політичній взаємодії в системі «влада-громадяни». Структуровані переваги і недоліки Інтернет-технологій і сфери їх застосування в політичному просторі.

Ключові слова: *політична комунікація, ефективність політичної комунікації, Інтернет, Інтернет-технології, хакер, активізм, хактивіст, соціальні мережі.*

Розвиток інформаційно-комунікативних технологій у другій пол. XX — поч. XXI ст. спричинив трансформацію всіх сфер життя суспільства, зокрема, суспільно-політичної. Особлива роль тут належить мережі Інтернет та, зокрема, Інтернет-технологіям, які є маловивченими з точки зору впливу на взаємодію в системі «управлінська еліта-громадяни», на свідомість виборців під час прийняття рішень та їх політичну участь/неучасть. Крім того, завдяки певному зв'язку Інтернету із політикою з'явились такі поняття, як «електронна демократія», «електронний уряд», «політичні блоги», «мережева дипломатія» та ін.

Також важливим є вивчення сучасних інформаційних технологій, що видозмінюють форми політичної комунікації між громадянами і політичними діячами, впливаючи на ефективність/неефективність їх взаємодії. Під ефективністю політичної комунікації ми розуміємо взаємодію між істеблішментом і громадянами, яка передбачає різні її аспекти та механізми реалізації: і оцінку влади суспільством (що вона дає або може дати людям), і результативність діяльності влади (характеризується ступенем виконання нею своїх функцій, реалізацією очікувань і вимог громадян), і її легітимність (що визначається, в першу чергу, надіями на її ефективність).

На наш погляд, іманентна складова ефективності політичної комунікації — це формування певних поглядів, установок, побажань, які влада може реалізувати через взаємодію із громадськістю. З точки

зору владної еліти, в кінцевому підсумку, під ефективністю політичної комунікації мається на увазі вихід на певні гарантії того, що громадяни України будуть поділяти владні рішення, та, в цілому, підтримувати їх. В цьому відношенні політична комунікація виступає, як різновид політичної технології. Тому проблема появи нових форм комунікації, участі громадян в політичних процесах має не абияку теоретичну і практичну актуальність.

Проблеми інформатизації суспільства, застосування новітніх комунікативних технологій у виборчих процесах активно досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями (П. Бурд'є, Г. Лассуелл, П. Лазарсфельд, О. Руфін, С. Хантінгтон, М. Грачов, М. Кастельс, Р. Шайхутдінов, О. Батанов, В. Бебик, А. Біккулов, М. Варій, С. Кара-Мурза, Н. Качинська, М. Клепацький, Л. Кочубей, В. Недбай, Г. Почепцов, С. Телешун та інші).

Однак серед невирішених частин загальної проблеми залишається питання впливу Інтернет-технологій на ефективність і форми політичної комунікації між громадянами і владою.

Тому метою дослідження є аналіз Інтернету в якості інструменту, що впливає на ефективність політичної комунікації.

Почнемо з того, вплив Інтернету на сферу політичних відносин реалізується через застосування Інтернет-технологій, під якими в цьому випадку ми розуміємо систему цілеспрямованих, послідовних, ефективних дій на основі використання Інтернет-ресурсів та можливостей мережі Інтернету, розрахованих на досягнення заданого політичного результату і формування взаємодії між політиками і громадянами.

В основі цих технологій знаходяться сучасні новітні методики (наприклад, електронне голосування, використання електронних урн, обробка виборчих бюлетенів, підбиття підсумків електронного голосування) і політико-комунікативні технології, які застосовують для впливу на свідомість громадян для формування їх подальшого політичного вибору (публікації в Інтернеті, блоги різних політичних сил, диспути, он-лайн конференції) [1, с. 57].

Варто зауважити, що крім перерахованих Інтернет-технологій, досить впливовою стала активна політична діяльність громадян у режимі «он-лайн», яка оптимізує політичну комунікацію в системі «влада-громадяни».

Так, політик або громадянин може використати для збору, отримання і обробки необхідної політичної інформації сучасні комп'ютери,

спеціальні комп'ютерні бази даних, систему Інтернет. Так, комунікативні Інтернет-технології дозволяють використовувати принцип діалогової зв'язку, що створює нові можливості для участі в політико-інформаційному обміні. З одного боку, ці технології відкривають шлях для плюралізму і гласності, дають можливість будь-якому користувачу Інтернету миттєво зафіксувати і розповсюдити свою думку щодо важливого політичного питання, можуть доповнити або навіть в перспективі замінити представницьку демократію на демократію комп'ютерної участі через мережу Інтернет.

Однак, з іншого боку, політико-комунікаційні Інтернет-технології містять у собі широкі можливості для політичного маніпулювання з *боку політиків, політтехнологів, аналітичних комп'ютерних центрів* та ін. Також існує небезпека розвитку тоталітарних тенденцій в застосуванні технологій політичної комунікації в тому випадку, якщо вони будуть контролюватися відповідними владними структурами, задавати жорсткі рамки обговорення проблем, обмежуючи вибір варіантів або тільки фіксувати (або спотворювати) громадську думку.

Звичайно, Інтернет, з точки зору впливу на політичну комунікацію, має низку переваг і недоліків. Так, до переваг Інтернету слід віднести такі: швидкість і легкість оприлюднення інформації; доступ до цільової аудиторії через IP-адресу й показ «відповідної» політичної реклами, застосування пропаганди на Інтернет-сайті; відсутність просторових і часових обмежень; швидкий зворотний зв'язок, можливість двосторонньої політичної комунікації; демонстрація причетності політика чи політичної партії до сучасних технологій, що символізують прогрес (Інтернет-конференції, згадування про Інтернет-присутність політика чи політичної партії в традиційних ЗМІ) [2, с. 12]; створення видимості підтримки суб'єкта політики Інтернет-аудиторією; дешевизна рекламної кампанії [3]. Поряд з цим законодавча неврегульованість Інтернет-простору дає змогу обходити обмеження стосовно використання фінансів із виборчих фондів і вдаватися до нечесних методів політичної боротьби без жодних правових наслідків.

Так, у США відсутність законодавчого врегулювання діяльності Інтернет-кампаній уможливлює проведення агітації за кандидатів будь-кому. Тож багато організацій використовують мережу для підтримки кандидата, який захищає їхні інтереси, розміщаючи на своєму сайті його рекламу. Досить часто це обертається тиражуванням неперевірених чи перекручених фактів, приписуванням висловлювань і бомбардуванням

користувачів всесвітньої павутини «спамом»; постійне збільшення аудиторії Інтернету [4, с. 23].

Про потужний вплив Інтернет-технологій в період виборчих кампаній свідчать такі відомі приклади: саме персональний сайт надав можливість Дж. Керрі встановити рекорд: зібрати більше 100 млн. доларів пожертвувань, тоді як його супернику — Дж. Бушу — лише 55 млн. доларів США [5]; американський політтехнолог М. Мерфі визнав, що «сайт Н. Саркозі був багато в чому «просунутіший», ніж більшість типових американських політичних сайтів» [6]; в 2005 р. С. Гавриш зробив заяву, що В. Ющенко став Президентом саме завдяки Інтернету: «... майже 100% журналістів, які працюють в Інтернет-виданнях були саме на його боці. Саме ця інтелектуальна еліта сформувала відповідну позицію в суспільстві» [7].

Взагалі під час виборчих кампаній політтехнологи, журналісти рекламують політичних діячів, застосовуючи різноманітні технології на популярних сайтах мережі, наприклад, таких, як: «Українська правда», «Кореспондент», «УНІАН», «Українська національні новини», «Цензор», на офіційних сайтах певних політиків тощо.

Якщо розглядати Інтернет, як простір для застосування виборчих комунікаційних технологій, то серед останніх найчастіше зустрічаються такі, як «чорний» і «сірий» піар: наклеювання ярликів, перенос авторитетів, спрощення проблеми, політичний гумор (анекдоти, частушки), псевдологічні висновки, використання напівправди, стереотипів, відволікання від важливого питання тощо. Такі маніпуляції краще сприймаються громадянами, оскільки використовується комбінований спосіб подачі інформації, в результаті чого раціональне прочитання змісту поступається чуттєвому, ірраціональному.

Прикладів Інтернет-сайтів, де застосовуються технології «чорного піару», є досить багато. Зокрема, це такі сайти, як: http://news.join.ua/read/15/64/34/84; http://anekdotu.org.ua/tag; http://www.from-ua.com/news; та багато інших.

Так, застосування Інтернет-технологій у виборчій кампанії створює передумови для формування нового типу сприйняття інформації, змін внутрішнього світу людини. Сприймаючи політично важливу інформацію через Інтернет, ми занурюємося в складний символічний простір, який ще й можна змінювати, взаємодіяти з ним і сприймати як іншу справжню реальність. Тобто Інтернет виступає дієвим способом та інструментом комунікації, який здатний координувати політичну участь і поведінку людей.

Однак варто звернути увагу й на таку роль Інтернету, як простору демонстрації політичних позицій громадян, які активно використовують різноманітні соціальні мережі (Twitter, Facebook, Youtube, e-mail тощо). Наведемо деякі приклади активної політичної діяльності громадян через Інтернет. Так, у 1998 р. було заблоковано роботу сайту президента Мексики з метою привернути увагу суспільства до протестів сепаратистів. У 2011 р. організація «Anonymous»заблокувала роботу сайтів урядів Тунісу та Єгипту в знак підтримки народних рухів проти діючих політичних режимів, після чого вступили у довгу війну вже на території США, викрили плани HBGeryFederali федеральних агентств щодо компанії проти WikiLeaks. У 2012 р. таж сама організація блокувала сайти Департаменту Юстиції та ФБР США у зв'язку із закриттям урядом США популярного файлообмінніку Megaupload.

Вартозауважити,щокрім«Anonymous»,діютьщетаківідоміорганізації (які проводять масштабні політичні акції), як «ChaosComputerClub», «CultoftheDeadCow», «Jester», «milw0rm», «LulzSec», «1984 networklibertyalliance», «Telecomix» та інші. Особливості їх діяльності, ідеологія відрізняються відповідно до соціального складу організацій.

В цьому відношенні цікавою є дисертація А. Самюель «Хактивізм та майбутнє політичної участі», в якій, зокрема, досліджується термін «хактивізм» [8]. Хактивізм — це поєднання слів хакерство (з англ.— hacking) та активізм (з англ.— activism)і двох різних рухів (хакерів і активістів). Так, хакер — це людина, яка добре розуміється на комп'ютерах і комп'ютерних мережах та може їх створювати, змінювати і покращувати [9].

Щодо поняття «активізм», то під ним розуміють різні види активності людини. У політичному просторі «активізм» — це «пряма участь або активна позиція з метою досягнення політичних цілей» [10].Отже, хактивізм є хакерством з метою досягнення політичних і соціальних цілей.

Реалізують свою мету хактивісти, як правило, через такі технології:

спотворення сайтів;

переадресування сайтів;

відмова в обслуговуванні сайту;

крадіжка інформації;

крадіжка та розповсюдження інформації;

створення сайтів-пародій;

віртуальні страйки та акти саботажу;

розробка спеціального програмного забезпечення;

віддзеркалення сайтів;

бомбування електронних адрес;

анонімні блоги тощо [11].

В діяльності хактивістів цікавим є те, що вони добровільно об'єднуються, є самоорганізованими і разом приходять до неприйняття чогось і починають діяти.

Так, Інтернет має, з одного боку, певні переваги: дає змогу мобілізувати розрізнені у просторі групи, які є маневреними за рахунок спрощення комунікації, мають неієрархічну та нецентралізовану структуру, їм легше протистояти репресіям влади тощо.

Так, стосовно менш вираженої ієрархічної структури новихполітичних організацій, зауважимо, вони можуть вбудовуватись у більш традиційний політичний процес і сприяти формуванню системної опозиції. Яскравим прикладом цього може бути Рух чаєпиття (TeaPartyMovement) в США, який був неієрархічним рухом і багато в чому самоорганізувався через соціальні мережі і конференц-колиза допомогою скайпу. Люди, яких стали називати лідерами цього руху, були належними до політичного істеблішменту і вирішили підтримати цей рух. Вони змогли провести низку політиків на виборах в конгрес, вплинути на вибір губернаторів та ін. Так, неієрархічна структура була вбудована в стандарт політичного процесу в Америці. Тобто, розглядаючи роль мережі Інтернет, можна побачити її ефективність не тільки в якості майданчика для протестів.

З іншого, є й такі слабкі місця комунікації он-лайн груп: відсутнє особистісне спілкування між учасниками групи, їх недостатня стабільність, відсутність ідеології як передумови відсутності моралі та етики.

Крім того, Інтернет-технології ще не мають всезагального впливу через те, що за даними internetworldstats.com сьогодні в Україні нараховують 15 млн. користувачів Інтернету, що складає біля третини (33%) жителів України [12]. Проте фахівці вважають, що рівень довіри до інформації в Інтернеті у користувачів набагато більше, ніж у громадян до традиційних ЗМІ.

Однак, не дивлячись на певні слабкі місця в організації, хактивісти реально впливають на політичні відносини і прийняття політично важливих рішень, сприяють демократизації політичної комунікації між громадянами і владою. Розвиток Інтернет-технологій сприяє трансформаціям і активізації он-лайнових протестів і он-лайнових рухів.

Отже, можна зробити висновок, що Інтернет виступає засобом та інструментом політичної комунікації. Так, він сприяє об'єднанню

і самоорганізації людей в просторі політики, виступає віртуальним майданом демонстрації політичних позицій як громадян, так і певних політичних сил. Сьогодні Інтернет використовується як для оптимізації процесу керівництва суспільством, вивчення громадської думки, проведення виборчих кампаній, демократизації політичної комунікації, так і для маніпуляцій свідомістю людей через застосування різноманітних технологій, зокрема, чорного і сірого піару тощо.

Інтернет-технологіїв просторі політики мають як негативні (застосовують для розповсюдження антиреклами з метою пониження рейтингу основних опонентів або знищення їх іміджів), так і позитивні якості (можна підтримувати постійний зв'язок з громадянами; швидко і ефективно реагувати на зміни ситуації в політичному просторі; отримати необхідну інформацію про потреби, думки та вимоги виборців; налагоджувати двосторонню комунікацію із громадянами; Інтернет є недорогим каналом політичної комунікації, що дозволяє економити витрати на організацію певних етапів виборчої кампанії).

Інтернет є ефективним і перспективним, але певною мірою обмеженим інструментом політичної комунікації в українському суспільстві, через недостатню комп'ютеризацію держави і кількість користувачів.

Подальших досліджень потребує вивчення маніпулятивних Інтернет-технологій і методів нейтралізації їх впливу на свідомість громадян.

Література:

1. Денисюк С.Г. Комунікативні Інтернет-технології в сучасному виборчому процесі/С.Г. Денисюк//Соціум. Наука. Культура; Матеріали восьмої Міжнародної науково-практичної конференції.— 24–26 січня 2012.— К., 2012.— С. 57–60.
2. Иванов Д. Политический PR в Интернете: российскиереалии/Д. Иванов//Интернет-маркетинг.— 2002.— № 4.— С. 12.
3. Интернет может удешевить избирательную кампанию //Взгляд.— 2007.— 13 сентября.— С. 5.
4. Юрченко Є. Особливості використання Інтернету у виборчій кампанії/Є. Юрченко//Віче: теоретичний і громадсько-політичний журнал.— 2008.— № 2.— С. 22–24.
5. ПрезидентскиевыборывыигрываетИнтернет.— Режим доступа: http://www.washprofile.org/ru/node/6666. –Название с экрана.

6. Французский ресурс для американскихвыборов//Власть.— 2007.— № 15–16 (719–720).— С. 31.
7. Гавриш С. Ющенко стал Президентом благодаря Интернету /Гавриш С.— Режим доступа: http: www.obozrevatel.com/news_print/2005/4/5/5741.htlm. – Название с экрана.
8. Samuel A. W. Hacktivism and the Future of Political Participation/A. W. Samuel.— Harvard University, 2004.— 284 p.
9. Vamosi R. How Hacktivism Affects Us All /O. Ruffin.–Режимдоступу: http: www.pcworld.com /article/239594/how_hacktivism_us_all.html.– Назва з екрану.
10. Anderson K. Hacktivism and Politically Motivated Computer Crime/K. Anderson.— Encurve, LLC, 2009.— 15 p.
11. КачинськаН. Нові форми політичної участі громадян в епоху інформаційного суспільства: постановка проблеми /Н. Качинська//Сучасна українська політика.— К.: Центр соціальних комунікацій, 2012.— Вип. 26.— Р. 83–89.
12. Internet World Stats.— Режимдоступу: http://www.internetworld stats.com.— Назвазекрану.

Денисюк С. Г. Интернет как инструмент эффективности политической коммуникации

Проанализированы место и роль Интернета и Итернет-технологий в политическом взаимодействии в системе «власть-граждане». Структурированы преимущества и недостатки Интернет-технологий и сферы их применения в политическом пространстве.

Ключевые слова: *политическаякоммуникация, эффективностьполитическойкоммуникации, Интернет, Итернет-технологии, хакер, активизм, Хактивисты, социальные сети.*

Denysyuk S. The Internet as an effective tool of political communication

Analyzes the place and role of the internet and internet connection technology in the political interaction in the «power-citizens». Structuring the advantages and disadvantages of Internet technologies and their scope in the political space.

Key words: *political communication, the effectiveness of political co-communication, internet, internet connection technology, hacker activism, hacktivists, social networks.*